

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**



Навчально-науковий Інститут мистецтв

Кафедра музичної україністики та народно-інструментального мистецтва

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**ФАХ**

**(спеціальний музичний інструмент)**

Освітня програма – Інструментально-виконавське мистецтво

Спеціальність 025 Музичне мистецтво

Галузь знань 02 Культура і мистецтво

Затверджено на засіданні кафедри  
Протокол № 8 від 16 січня 2024 р.

## **ЗМІСТ**

1. Загальна інформація
2. Опис дисципліни
3. Структура курсу
4. Система оцінювання курсу
5. Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу
6. Ресурсне забезпечення
7. Контактна інформація
8. Політика навчальної дисципліни

## 1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Фах
Освітня програма	Інструментально-виконавське мистецтво
Спеціалізація (за наявності)	
Спеціальність	025 Музичне мистецтво
Галузь знань	02 Культура і мистецтво
Освітній рівень	бакалавр
Статус дисципліни	основна
Курс / семестр	I - VIII
Розподіл за видами занять та годинами навчання (якщо передбачені інші види, додати)	Індивідуальні заняття – 210 Самостійна робота – 450 год.
Мова викладання	українська
Посилання на сайт дистанційного навчання	–

## 2. Опис дисципліни

### Мета та цілі курсу

Мета курсу є підготовка кваліфікованих музикантів із високим рівнем виконавської майстерності, глибокими фаховими знаннями для самостійної діяльності в якості педагогів мистецьких закладів, концертмейстерів, артистів ансамблевих та оркестрових колективів.

Ціль курсу є розуміння студентами суспільного значення та художньої цінності музичного мистецтва, його місця і ролі в загальному культурному процесі, підготовка музикантів з широким світоглядом, активних пропагандистів кращих зразків класичного та сучасного музичного мистецтва.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

Знати:

- ▶ стильові особливості виконання творів композиторів різних епох, національних шкіл і художніх течій;
- ▶ засоби художнього втілення композиторського задуму;
- ▶ методику поетапного вивчення твору;
- ▶ роль та місце інструктивного матеріалу у процесі формування музиканта-педагога;
- ▶ особливості роботи над звуком, метро-ритмом, інтонацією, штрихами, динамікою;
- ▶ загальномузичні та специфічні засоби фразування. ▶ виконувати музичні твори різних епох та стилів, українських та зарубіжних композиторів;
- ▶ застосовувати на практиці різноманітні штрихи та прийоми скрипкової гри;
- ▶ реалізувати навички камерно-ансамблевої та оркестрової гри;
- ▶ творчо підбирати інструктивний матеріал для подолання технічних труднощів у художніх творах;
- ▶ читати з листа;
- ▶ вміти застосовувати набуті творчо-виконавські навички у педагогічній діяльності.

## **Компетентності**

Вивчення дисципліни «Фах» сприяє формуванню у здобувачів таких фахових компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 1. Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 2. Здатність розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 9. Здатність до шанобливого й дбайливого ставлення до історичної спадщини і культурних традицій.

ЗК 13. Здатність працювати самостійно, виявляти ініціативу та лідерські якості.

ЗК 15. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). Здатність до шанобливого й дбайливого ставлення до історичної спадщини і культурних традицій.

Фахові компетентності спеціальності (ФК)

ФК 1. Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності.

ФК 2. Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у виконавській діяльності.

ФК 3. Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності.

ФК 4. Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.

ФК 5. Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.

ФК 6. Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.

ФК 7. Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.

ФК 9. Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.

ФК 12. Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.

ФК 16. Здатність використовувати засоби масової інформації для просвітництва, популяризації та пропаганди досягнень музичної культури.

ФК 17. Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології виконавської та педагогічної діяльності.

ФК 18. Здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній педагогіці.

## **Програмні результати навчання**

ПР 1. Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом на належному фаховому рівні під час виконавської діяльності.

ПР 5. Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію.

ПР 11. Застосовувати теоретичні знання та навички в менеджерській та аранжувальній практичній діяльності.

ПР 12. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

ПР 13. Вміти здійснювати педагогічну діяльність.

ПР 14. Використовувати на професійному рівні методи та прийоми викладання гри на інструменті.

ПР 15. Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.

ПР 17. Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.

### 3. Структура курсу

Річний план-мінімум (для інструментів акордеон, баян, гітара, цимбали)  
I курс

1. Два твори поліфонічного характеру (прелюдія і фуга, пасакалія, чакона).
2. Два твори великої форми (концерт, соната, сюїта, варіації).
3. Чотири різнохарактерні п'єси (кантиленного; віртуозного характеру).
4. Етюд (4).
5. Гами на прискорення, інтервали та арпеджіо.

II курс

1. Два твори поліфонічного характеру (прелюдія і фуга, пасакалія, чакона).
2. Два твори великої форми (концерт, соната, сюїта, варіації).
3. Чотири різнохарактерні п'єси (кантиленного; віртуозного характеру).
4. Етюд (4).
5. Гами на прискорення, інтервали та арпеджіо.

III курс

1. Два твори поліфонічного характеру (прелюдія і фуга, пасакалія, чакона).
2. Два твори великої форми (концерт, соната, сюїта, варіації).
3. Чотири різнохарактерні п'єси (кантиленного; віртуозного характеру).
4. Етюд (4).
5. Гами на прискорення, інтервали та арпеджіо.

IV курс

1. Два твори поліфонічного характеру (прелюдія і фуга, пасакалія, чакона).
2. Два твори великої форми (концерт, соната, сюїта, варіації).
3. Чотири різнохарактерні п'єси (кантиленного; віртуозного характеру).

## Річний план-мінімум (для інструменту бандура)

### I курс

1. Два твори поліфонічного характеру(прелюдія і фуга, пасакалія, чакона).
2. Два твори великої форми (концерт, соната, сюїта, варіації).
3. Дві-три різнохарактерні п'єси (кантиленного; віртуозного характеру).
4. Два вокально-інструментальні твори (дума, арія, романс, обробка української народної пісні).
5. Етюди (4).
6. Гама на прискорення, інтервали та арпеджіо.

### II курс

1. Два твори поліфонічного характеру(прелюдія і фуга, пасакалія, чакона). 2. Два твори великої форми (концерт, соната, сюїта, варіації).
3. Дві-три різнохарактерні п'єси (кантиленного; віртуозного характеру).
4. Два вокально-інструментальні твори (дума, арія, романс, обробка української народної пісні).
5. Етюди (4).
6. Гама на прискорення, інтервали та арпеджіо.

### III курс

1. Два твори поліфонічного характеру(прелюдія і фуга, пасакалія, чакона).
2. Два твори великої форми (концерт, соната, сюїта, варіації).
3. Дві-три різнохарактерні п'єси (кантиленного; віртуозного характеру).
4. Два вокально-інструментальні твори (дума, арія, романс, обробка української народної пісні).
5. Етюди (4).
6. Гама на прискорення, інтервали та арпеджіо.

### IV курс

1. Два твори поліфонічного характеру(прелюдія і фуга, пасакалія, чакона).
2. Два твори великої форми (концерт, соната, сюїта, варіації).
3. Дві-три різнохарактерні п'єси (кантиленного; віртуозного характеру).
4. Два вокально-інструментальні твори (дума, арія, романс, обробка української народної пісні).

## ВИМОГИ ДЛЯ ЗДАЧІ ТЕХНІЧНОГО МАТЕРІАЛУ (БАНДУРА)

### I-й курс

1. Виконання напам'ять двох етюдів на різні види техніки інструктивного характеру.
2. Гра гам G-Dur, C-Dur, а також Fis-Dur та H-Dur (на верхньому ряді струн) ритмічними групами 1:7; подвійними нотами 1:4; коротке і довге арпеджіо та акорди з оберненням (Т, S, D). Мінорні гама e-moll, a-moll – три види четвертними тривалостями,

один вид –  
ритмічними групами.

3. Вправи на прийом гри *glissando*.

II-й курс

1. Виконання напам'ять двох етюдів на різні види техніки інструктивного і художнього характеру.

2. Гра гам D-Dur, F-Dur, а також Des-Dur та E-Dur (на верхньому ряді струн) ритмічними групами 1:7; подвійними нотами 1:4; коротке і довге арпеджіо та акорди з оберненням (T, S, D). Мінорні гами h-moll, d-moll – три види четвертними тривалостями, один вид – ритмічними групами.

3. Вправи на прийом гри *tremolo* і тремоляндю.

III-й курс

1. Виконання напам'ять двох етюдів на різні види техніки інструктивного і художнього характеру.

2. Гра гам A-Dur, B-Dur, а також As-Dur та A-Dur (на верхньому ряді струн) ритмічними групами 1:7; подвійними нотами 1:4; коротке, довге і ламане арпеджіо та акорди з оберненням (T, S, D). Мінорні гами fis-moll, g-moll – три види четвертними тривалостями, один вид – ритмічними групами.

3. Вправи на харківський спосіб гри. Вправи на прийом гри флажолети.

## ГІТАРА

I курс

4 етюди на різні види техніки (по 2 на кожен семестр).

- мажорні та мінорні гами до 3-х знаків: групування по 2, 3, 4, 5, 6, 7 прийомами *arpeggiando* та *tirando*, терції, сексти, октави, арпеджіо (з обігруванням обернень та повне).

- музичні терміни (темпи, динаміка, характери виконання).

II курс

4 етюди на різні види техніки (по 2 на кожен семестр).

- мажорні та мінорні гами до 4-х знаків: групування по 2, 3, 4, 5, 6, 7, комбінації групувань 2-3, 2-4, 2-5, 2-6, 2-7 прийомами *arpeggiando* та *tirando*, терції, сексти, октави, арпеджіо (з обігруванням обернень та повне).

- музичні терміни (темпи, динаміка, характери виконання).

III курс

- 4 етюди на різні види техніки (по 2 на кожен семестр).

- всі мажорні та мінорні гами до 4-х знаків: групування по 2, 3, 4, 5, 6, 7, комбінації групувань 2-3, 2-4, 2-5, 2-6, 2-7 прийомами *arpeggiando* та *tirando*, терції,

сексти, октави, арпеджію (з обігруванням обернень та повне).  
– музичні терміни (темпи, динаміка, характери виконання).

## БАЯН, АКОРДЕОН

### I-й курс

1. Виконання напам'ять 4-х етюдів, або віртуозних творів на різні види техніки інструктивного характеру (по 2 на кожен семестр).
2. Мажорні та мінорні гами до 3-х знаків на прискорення до секстоць. Сексти, арпеджію (з обігруванням обернень та повне).

### II-й курс

1. Виконання напам'ять 4-х етюдів, або віртуозних творів на різні види техніки інструктивного характеру і художнього характеру. (по 2 на кожен семестр).
2. Мажорні та мінорні гами до 4-х знаків на прискорення до октоць. Терції, сексти, октави, арпеджію (з обігруванням обернень та повне).

### III-й курс

1. Виконання напам'ять 4-х етюдів, або віртуозних творів на різні види техніки інструктивного характеру і художнього характеру. (по 2 на кожен семестр).
2. Мажорні та мінорні гами на прискорення до октоць, різними штрихами. Терції, сексти, октави, акорди, вправи та арпеджію (з обігруванням обернень та повне).
3. Цілотонова та хроматична гами.
4. Музичні терміни (темпи, динаміка, характери виконання тощо).

## ЦИМБАЛИ

### 1 с.

1. Гама: D-dur, E-dur, F-dur.  
Прискорення – четверть, дуоль, тріоль, квартоць, квінтоць, секстоць, квінтоць, квартоць, тріоль, дуоль, четверть.  
Подвійними нотами – терції.  
Обернення тризвуків – тоніка, субдомінанта, домінанта, тоніка.  
Коротке та довге арпеджію.
2. Два етюди на різні види техніки.

### 2 с.

1. Гама: c-moll, g-moll, d-moll.  
Натуральний, гармонічний та мелодичний види.  
Коротке та довге арпеджію.  
Вправи.
2. Два етюди на різні види техніки.



3 с.

1. Гама: G-dur, A-dur, H-dur.

Прискорення – четверть, дуоль, тріоль, квартоль, квінтоль, секстоць, септоць, окоць, септоць,

секстоць, квінтоць, квартоць, тріоль, дуоль, четверть.

Подвійними нотами – терції, октави.

Обернення тризвуків – тоніка, субдомінанта, домінанта, тоніка.

Коротке та довге арпеджіо.

2. Два етюди на різі види техніки.

4 с.

1. Гама: e-moll, h-moll, fis-moll.

Натуральний, гармонічний та мелодичний види.

Коротке та довге арпеджіо.

Вправи.

2. Два етюди на різі види техніки.

5 с.

1. Гама: G-dur, A-dur, H-dur.

Прискорення – четверть, дуоль, тріоль, квартоць, квінтоць, секстоць, септоць, окоць, септоць,

секстоць, квінтоць, квартоць, тріоль, дуоль, четверть.

Подвійними нотами – сексти.

Обернення тризвуків – тоніка, субдомінанта, домінанта, тоніка.

Коротке та довге арпеджіо.

2. Два етюди на різі види техніки, або п'єси віртуозного характеру.

6 с.

1. Гама: cis-moll, b-moll, f-moll.

Натуральний, гармонічний та мелодичний види.

Коротке та довге арпеджіо.

Вправи.

Цілотоновий звукоряд від звуків – Ста Cis.

Хроматична гама.

2. Два етюди на різі види техніки, або п'єси віртуозного характеру.

Рекомендовані етюди таких авторів: Гези Аллаги, Дезі Ерделі, Дмитра Попічука, Василя

Кречуна, Василя Мунтяна, Валерія Полевого, Тарса Барана, Віктора Зубицького та ін.

## РЕКОМЕНДОВАНІ ЗРАЗКИ ПРОГРАМ (БАНДУРА)

### Програма 1

1. Є. Юцевич. Прелюдія і фуга a-moll.

2. С. Баштан. Концертні варіації на тему укр. нар. пісні —Йшли корови із діброви».
3. А. Дюран —Вальс».
4. Укр. нар. пісня в обр. С. Павлюченка —Ой де ти їдеш».
5. Ф. Кучеренко, сл. Т.Шевченка «Плач Ярославни»

## **Програма 2**

1. Д.Букстехуде, переклад С.Баштана. Прелюдія і fuga d-moll.
2. Ж.Ф.Лейє. Соната (I, III, V ч.).
3. О.Герасименко, сл. О.Бабій «Без тебе день».
4. М.Лисенко, сл. Т.Шевченка «Ой маю, маю я оченята».
5. І.Гайденко. Триптих («Танок», «Марічка», «Григорію Сковороді»).

## **Програма 3**

1. Х. Сейксас. Сюїта у 3 ч.
2. М.Дремлюга. Концерт e-moll. I ч.
3. Р.Гриньків. Коломийка.
4. С.Гулак-Артемівський. Пісня Одарки «Ой казала мені мати» з опери «Запорожець за Дунаєм»
5. Муз.О.Герасименко, сл. Т.Угрин «Безкрилої любові не буває».

## **Програма 4**

1. Й. С. Бах. Маленька прелюдія і fuga C –Dur
2. А.Гайденко. Концерт «Перебендя», присвячений Г.Хоткевичу.
3. М.Стецюн. «Танок у формі рондо».
4. Муз.А.Кос-Анатольського, сл. Л.Тиглій «Князівна-Либідь».
5. Запис М.Лисенка з репертуару О.Вересая, обр.З.Штокалка. «Кант про Правду».

## **Програма 5**

1. Б.Марчелло, переклад В.Дугчак. «Adagio».
2. А.Коломієць. «Українська соната» для бандури й фортепіано.
3. М.Долгих. «Ноктюрн».
4. М. Лисенко, сл. О. Олеся «Айстри»
5. Укр. нар. пісня, обр. О. Герасименко «Ой весною зеленою»

## **Програма 6**

1. Й. С. Бах. Маленька прелюдія і fuga g-moll

2. О.Герасименко.Концертна фантазія «Купало».
3. Г.Китастий. «Гомін степів».
4. М. Лисенко, сл. Т. Шевченка «Ой одна я, одна».
5. Обр. В.Косенка, укр. нар. пісня «Баламуте»

## РЕКОМЕНДОВАНІ ЗРАЗКИ ДИПЛОМНИХ ПРОГРАМ (БАЯН, АКОРДЕОН)

### **Програма 1**

1. Д. Бортнянський. Соната C-Dur.
2. Л. Клерамбо. І частина з "Сюїти" для органа.
3. Обр. А.Іванова, укр.нар.пісня "Садам садом кумасенька".
4. А.Діабеллі "Сонатина".

### **Програма 2**

1. Г.Ф.Гендель. Сарабанда.
2. М.Клементі. Сонатина.
3. В. Власов «Улюблений мультик».
4. Обр. А.Сушкіна, укр.нар.пісня "Ой джигуне, джигуне"

### **Програма 3**

1. Е. Мебюль. Соната.
2. В.Ф.Бах. Фуга e-moll.
3. М.Різолі "Угорський танець".
4. А.П'яцолла "Adios nonino".

### **Програма 4**

1. Й.С.Бах. Хорал F-dur.
2. М.Шміт. Сонатина A-dur.
3. Г.Майборода "Київський вальс".
4. Обр. О.Денисова, укр.нар.пісня "Їхав козак за Дунай".

### **Програма 5**

1. Л. Бельм. "Інтродукція - хорал".
2. Обр. А. Раду "Концертна хора".
3. Обр М.Різоля, укр.нар.пісня "Посилала мене мати".
4. Д.Бортнянський. Соната.

### **Програма 6**

1. Й.С.Бах. Фуга F-dur
2. Т.Хаслінгер. Сонатина.
3. Р.Глієр "Романс".
4. Обробка Б.Гивеля, укр.нар.пісня "Подолянка".

## РЕКОМЕНДОВАНІ ЗРАЗКИ ДИПЛОМНИХ ПРОГРАМ (ГІТАРА)

### **Програма 1**

1. Бах Й.С. Фуга з скрипкової сюїти ля мінор
2. Бенда Г. Соната.
3. Моліно Ф. Фантазія.
4. МорельХ. Міссіонера.
5. Козлов В. Хороводна сімінор

### **Програма 2**

1. Вайс С.Л. Лютнева музика.
2. Вівальди А. Концерт ре мажор.
3. Каркассі М. Рондо.
4. Туріна Х.Фандангільо.
5. Каруллі Ф. Фолія. Соло № 2.

### **Програма 3**

1. Бесард Ж. «Веселий хоровод» для лютні.
2. Вівальді А. Концерт до мажор.
3. Беренд З. Іспанський танець.
4. Брауер Л. Колискова.
5. Діабеллі А. Прелюдії.

### **Програма 4**

1. Бренчінелло С. Партіта.
2. Брауер Л. Сюїта «Чорний декамерон». 3. Вин'янс Х. Фантазія.
4. Висотський М.Пісня.
5. Д'єнс Р. «Небесне танго».

### **Програма 5**

1. Гендель Г.Ф. Чакона ре мінор.

2. Кікта В. Соната.
3. Понсе М. Прелюдії.
4. П'яццолла А. Танго.
5. Родріго Х. Три характерних танці.

### **Програма 6**

1. Бах Й.С. Прелюдія, фуга, алегро для лютні BWV 998
2. Кошкін Н. Сюїта «Ельфи».
3. Фалья М. Пам'яті Дебюссі.
4. Циммерман Ф. Скерцо.
5. Льобет М. Каталонські пісні.

## РЕКОМЕНДОВАНІ ЗРАЗКИ ДИПЛОМНИХ ПРОГРАМ (ЦИМБАЛИ)

### **Програма 1**

1. Й.С.Бах. Прелюдія d-moll.
2. Й.Гайдн. "Рондо".
3. С.Кушнірук "Гуцульський диптих".
4. С.Крецу "Сирба".

### **Програма 2**

1. Й.С.Бах. Менует G-dur.
2. Д. Смольський. Концерт №3
3. О. Незовибатько. «Фантазія на укр. теми»
4. С.Крецу «Хора»
5. Б. Лятошинський «Мелодія на тему укр. нар. пісні»

### **Програма 3**

1. Й.С.Бах. "Менует".
2. Д.Смольський. Концерт №2. I част.
3. І.Міський "Українська п'єса".
4. В.Попадюк "Фантазія на гуцульські теми".
5. К.Бем. „Безперервний Рух».

### **Програма 4**

1. В.Кречун. "Концертні варіації".
2. С.Крецу "Музикуца".

3. А.Гайденко "На святі Вербункош".
4. А.Кос-Анатольський. Коломийка з балету "Хустка Довбуша".
5. В.Бах "Менует".

### Програма 5

1. Й.С. Бах Престо з сюїти g-moll.
2. М. Лисенко Друга рапсодія на укр. нар. теми „Думка-шумка”.
3. І. Стравинський „Вальс”. „Полька”.
4. Л Донник Слобожанська фантазія № 3.

### Програма 6

1. Й.С. Бах Сарабанда та дубль з партіти № 1.
2. М. Кеза Соната C-dur
3. Д. Попічук Варіації на тему укр. нар. пісні „Копав, копав криниченьку”.
4. І. Міський Українська п’еса.
5. А. Геза Концертний етюд.

<b>4. Система оцінювання курсу</b>			
<b>Навчальний семестр</b>	<b>Контрольний захід (семінар, контрольна робота, технічний залік, академконцерт, огляд тощо)</b>	<b>Теми, що виносяться на контрольний захід</b>	<b>Максимальний бал за контрольний захід</b>
I	Технічний залік	▶ Гами на прискорення, інтервали та арпеджіо; ▶ Два етюди на різні види техніки; ▶ П’еса.	50
I	Семестровий залік	▶ Поліфонічний твір; ▶ Твір великої форми; ▶ П’еса; ▶ (для бандуристів – пісня у супроводі бандури).	50
II	Технічний залік	▶ Гами на прискорення, інтервали та арпеджіо; ▶ Два етюди на різні види техніки; ▶ П’еса.	50
II	Іспит	▶ Поліфонічний твір; ▶ Твір великої форми; ▶ П’еса; ▶ (для бандуристів – пісня у супроводі бандури).	50

III	Технічний залік	<ul style="list-style-type: none"> <li>▶ Гама на прискорення, інтервали та арпеджіо;</li> <li>▶ Два етюди на різні види техніки;</li> <li>▶ П'єса.</li> </ul>	50
III	Семестровий залік	<ul style="list-style-type: none"> <li>▶ Поліфонічний твір;</li> <li>▶ Твір великої форми;</li> <li>▶ П'єса;</li> <li>▶ (для бандуристів – пісня у супроводі бандури).</li> </ul>	50
IV	Технічний залік	<ul style="list-style-type: none"> <li>▶ Гама на прискорення, інтервали та арпеджіо;</li> <li>▶ Два етюди на різні види техніки;</li> <li>▶ П'єса.</li> </ul>	50
IV	Іспит	<ul style="list-style-type: none"> <li>▶ Поліфонічний твір;</li> <li>▶ Твір великої форми;</li> <li>▶ П'єса;</li> <li>▶ (для бандуристів – пісня у супроводі бандури).</li> </ul>	50
V	Технічний залік	<ul style="list-style-type: none"> <li>▶ Гама на прискорення, інтервали та арпеджіо;</li> <li>▶ Два етюди на різні види техніки;</li> <li>▶ П'єса.</li> </ul>	50
V	Семестровий залік	<ul style="list-style-type: none"> <li>▶ Поліфонічний твір;</li> <li>▶ Твір великої форми;</li> <li>▶ П'єса;</li> <li>▶ (для бандуристів – пісня у супроводі бандури).</li> </ul>	50
VI	Технічний залік	<ul style="list-style-type: none"> <li>▶ Гама на прискорення, інтервали та арпеджіо;</li> <li>▶ Два етюди на різні види техніки;</li> <li>▶ п'єса</li> </ul>	50
VI	Іспит	<ul style="list-style-type: none"> <li>▶ Поліфонічний твір;</li> <li>▶ Твір великої форми;</li> <li>▶ П'єса;</li> <li>▶ (для бандуристів – пісня у супроводі бандури).</li> </ul>	50
VII	Семестровий залік	<ul style="list-style-type: none"> <li>▶ Поліфонічний твір;</li> <li>▶ Твір великої форми;</li> <li>▶ П'єса;</li> <li>▶ (для бандуристів – пісня у супроводі бандури).</li> </ul>	50

VIII	Іспит	<ul style="list-style-type: none"> <li>▶ Поліфонічний твір</li> <li>▶ Твір великої форми</li> <li>▶ Дві різнохарактерні п'єси</li> <li>▶ (для бандуристів – пісня у супроводі бандури)</li> </ul>	50
------	-------	---	----

### 5. Ресурсне забезпечення

Матеріально-технічне забезпечення	Мультимедіа, спеціалізовані аудиторії для індивідуальних занять, музичні інструменти
Література:	
<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Баран Т. Коментарі. Цимбаліст Тарас Баран. Львів: Кобзар, 2001. С. 74-92.</li> <li>2. Баран Т. Світ цимбалів. Львів: Світ, 1999. 88 с.</li> <li>3. Баран Т. Цимбали та музичний професіоналізм. Підручник. Львів: Афіша, 2008. 224 с.</li> <li>4. Білоус В. Психологічні аспекти формування виконавської художньої майстерності. Київ. : ДАКККіМ, 2009. 150 с.</li> <li>5. Брояко Н. Теоретичні аспекти виконавської техніки бандуриста. Івано-Франківськ : Обласна друкарня, 1997. 150 с.</li> <li>6. Ваврик О. Кобзарські школи в Україні. Тернопіль : Збруч, 2006. 223 с.</li> <li>7. Гулянич Ю. Коментар. Богдан Котюк. Two «Domeniko-sonate in D &amp; in C» for 2 cimbalom. Львів: Афіша, 2007. С. 16-41.</li> <li>8. Давидов М. А. Ритмодинаміка виконавського інтонування на баяні (акордеоні). <i>Музичне виконавство. Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського</i>. К. : 2004. Вип. 40. С. 9–17.</li> <li>9. Давидов М. А. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста. Навчальний посібник для вищ. муз. навч. закладів. К.: Муз. Україна, 1997. 240 с.</li> <li>10. Давидов М. Історія виконавства на народних інструментах (Українська академічна школа). К.; НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2005. 419 с.</li> <li>11. Дмитрук І. І. Бандурні переклади в контексті академічного виконавства. <i>Академічне народно-інструментальне мистецтво та вокальні школи Львівщини: Збірник матеріалів науково-практичної конференції</i>. Дрогобич: Коло, 2005. С. 73–78.</li> <li>12. Дутчак В. Аранжування для бандури. Навчально-методичний посібник для студентів. Івано-Франківськ, 2001. 90 с.</li> <li>13. Дутчак В. Бандурне мистецтво діаспори. Проблеми виконавства. <i>Мистецтвознавчі записки</i>. К., 2004. Вип. 5. С. 22–29.</li> <li>14. Дутчак В. Бандурне мистецтво українського зарубіжжя як національно-культурний феномен ХХ – початку ХХІ століть. <i>Вісник Львівського університету. Серія мист–во</i>. Вип. 16. Ч. 2. С. 34–47.</li> <li>15. Дутчак В. Г. Бандурне мистецтво українського зарубіжжя : монографія. Івано-Франківськ : Фоліант, 2013. 488 с.</li> <li>16. Єргієв І. Артистичний універсум музиканта-інструменталіста кінця ХХ – початку ХХІ століття: дис. ... доктора мистецтвознавства : спец. 17.00.03 – Музичне мистецтво / Єргієв Іван Дмитрович. К., 2016. 454 с. Режим доступу до джерела: <a href="http://knmau.com.ua/wp-content/uploads/2016/08/20160913-dysertatsiya-yerhiev.pdf">http://knmau.com.ua/wp-content/uploads/2016/08/20160913-dysertatsiya-yerhiev.pdf</a></li> <li>17. Князєв В. Ф. Сценічне хвилювання у концертній діяльності виконавця. <i>Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство</i>. Івано-Франківськ: Плай. 2001. Вип. III. С. 41-49.</li> </ol>	



18. Князев В. Ф. Теоретичні основи виконавської підготовки баяніста- акордеоніста. Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. 211 с.
19. Князев В. Ф. Відображення художньо-виконавських та педагогічних поглядів В. Безфамільнова у його науково-методичних працях. *Актуальні проблеми народно-інструментального виконавства в Україні: історія і сучасність* : Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного ун-ту. Рівне, 2017. С. 47–56.
20. Князев В. Ф. Твори малої форми у баянному доробку Ф. Анжеліса (аспекти виконавської інтерпретації). *Актуальні проблеми народно-інструментального виконавства в Україні: історія і сучасність* : Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного ун-ту. Рівне, 2019. С. 142–150.
21. Мокрогуз І. Аплікатура бандуриста ХХ ст., як основа формування виконавської техніки. *Тези регіональної науково-практичної конференції*. Івано-Франківськ, 2007. С. 57–59.
22. Мокрогуз І. Аплікатурні принципи Львівської бандурної школи (на матеріалі творчості Оксани Герасименко). *Вісник Прикарпатського університету*. Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ, 2008. В. XII–XIII. С. 250–253.
23. Черноіваненко А. Д. Фактура у визначенні речовності в баянному мистецтві композиторської і виконавської творчості. *Музичне виконавство*. Кн. 6. Науковий вісник Національної музичної академії ім. П.Чайковського. Вип. 14. К.: 2000. С. 199-207.

## 6. Контактна інформація

Кафедра	Кафедра музичної україністики та народно-інструментального мистецтва, вул. Сахарова 34 а, каб. 405, адреса сайту: <a href="https://kmunim.pnu.edu.ua/">https://kmunim.pnu.edu.ua/</a> , електронна адреса: kmunim@pnu.edu.ua
Викладачі	1) Бандура – Дутчак В. Г; 2) Гітара – Гребенюк Ю. В., Жовнір С. С.; 3) Баян, акордеон – Князев В. Ф., Парумба Б. В., Пасічняк Л. М., Булда М. В., Черепанин М. В. 4) Цимбали – Гулянич Ю. М.
Контактна інформація викладачів	<a href="mailto:accomaryna81@gmail.com">accomaryna81@gmail.com</a> – Булда М. В. <a href="mailto:violetta.dutchak@pnu.edu.ua">violetta.dutchak@pnu.edu.ua</a> – Дутчак В. Г. <a href="mailto:stanislav.zhovnir@pnu.edu.ua">stanislav.zhovnir@pnu.edu.ua</a> – Жовнір С. С.; <a href="mailto:vlad.kniazev@pnu.edu.ua">vlad.kniazev@pnu.edu.ua</a> – Князев В. Ф. <a href="mailto:bparumba@gmail.com">bparumba@gmail.com</a> – Парумба Б. В.; <a href="mailto:lilii.pasichniak@pnu.edu.ua">lilii.pasichniak@pnu.edu.ua</a> – Пасічняк Л. М.; <a href="mailto:duetconcertino@ukr.net">duetconcertino@ukr.net</a> – Черепанин М. В.; <a href="mailto:yurii.hulianych@pnu.edu.ua">yurii.hulianych@pnu.edu.ua</a> – Гулянич Ю. М.

## 7. Політика навчальної дисципліни

Пропуски занять (відпрацювання)	Відвідування занять є важливою складовою навчання. Всі магістранти зобов'язані відвідувати індивідуальні заняття з фаху. Пропуски індивідуальних занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку.
Виконання завдання пізніше встановленого терміну	Освітній процес здійснюється згідно графіку навчального процесу. Студенти університету, які не виконали

	<p>індивідуальний навчальний план семестру з однієї, двох або трьох дисциплін і при семестровому контролі отримали оцінку «незараховано» чи «незадовільно» (FX або F) мають право (за особистим бажанням) на повторне проходження навчальної дисципліни, вивчення якої може бути перенесене на наступний навчальний період, що регулюється Положенням про порядок повторного вивчення дисциплін (кредитів ECTS) в умовах ECTS (№ 18 від 2.02. 2016 р.; із внесеними змінами наказом № 212 від 06.04.2021 р.), яке регламентує процедуру повторного вивчення навчальної дисципліни, тобто ліквідації академічної заборгованості</p> <p><a href="https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/04/povtorne-vuvchennia_nove.pdf">https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/04/povtorne-vuvchennia_nove.pdf</a></p>
--	---

Викладач

Князєв В. Ф.

<b>1. Загальна інформація</b>	
Назва дисципліни	Фах (скрипка, альт, віолончель, контрабас)
Освітня програма	Інструментально-виконавське мистецтво
Спеціалізація	–
Спеціальність	025 Музичне мистецтво
Галузь знань	02 Культура і мистецтво
Освітній рівень	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Статус дисципліни	Основна
Курс / Семестр	I-IV курс, I-VIII семестри
Розподіл за видами занять та годинами навчання (якщо передбачені інші види, додати)	22 кредити ECTS Індивідуальні заняття – 210 год; Самостійна робота – 450 год.
Мова викладання	Українська
Посилання на сайт дистанційного навчання	<a href="https://d-learn.pnu.edu.ua/">https://d-learn.pnu.edu.ua/</a>

## 2. Опис дисципліни

У навчанні і вихованні майбутніх виконавців і педагогів спеціальним класам належить особливо важлива роль. Найважливішим завданням педагога з фаху є виховання в студентів розуміння основної мети – навчитися правдиво розкривати художній задум виконуваних творів і засобами музично-виконавської майстерності доносити його до слухачів. Тому робота в спеціальному класі спрямована головним чином на усвідомлення і творче втілення студентом змісту, форми, стилю виконуваних творів і на оволодіння різноманітними засобами художньої майстерності.

Плідність цієї роботи значною мірою обумовлюється розвитком творчої ініціативи і самостійності студента. Постійне стимулювання творчої ініціативи студента, виховання в нього навичок самостійної роботи є однією з головних задач музичного виховання.

Прагнучи до найбільш досконалого виконання, усіляко розвиваючи віртуозну техніку, роз'яснюючи шляхи і методи оволодіння прийомами гри на інструменті, потрібно виховувати в той же час правильне розуміння музично-виконавської техніки, що є лише засобом утілення художньо-виконавських задумів. Особливе місце повинна займати робота над оволодінням мелодійно-протяжним змістовним тоном у широкому змісті цього слова. Виховання художньої і технічної сторін музично-виконавської майстерності варто здійснювати в їхній нерозривній єдності.

Таким чином, метою та цілями курсу є підготовка висококваліфікованих фахівців мистецької галузі, які володіють художньою музично-виконавською майстерністю, необхідною для самостійної професійної діяльності в якості артистів оркестрів, камерних ансамблів, вчителів (викладачів) спеціального музичного інструменту (скрипки, альт, віолончелі, контрабаса) закладів початкової мистецької освіти.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

✓ **Знати:**

- ▶ стильові особливості виконання творів композиторів різних епох, національних шкіл і художніх течій;
- ▶ засоби художнього втілення композиторського задуму;
- ▶ методику поетапного вивчення твору;
- ▶ роль та місце інструктивного матеріалу у процесі формування музиканта-педагога;
- ▶ особливості роботи над звуком, метро-ритмом, інтонацією, штрихами, динамікою;
- ▶ загальномузичні та специфічні засоби фразування.

✓ **Вміти:**

- ▶ виконувати музичні твори різних епох та стилів, українських та зарубіжних композиторів;
- ▶ застосовувати на практиці різноманітні штрихи та прийоми скрипкової гри;
- ▶ реалізувати навички камерно-ансамблевої та оркестрової гри;
- ▶ творчо підбирати інструктивний матеріал для подолання технічних труднощів у художніх творах;

- ▶ читати ноти з аркуша;
- ▶ вміти застосовувати набуті творчо-виконавські навички у педагогічній діяльності.

#### **4. Результати навчання (компетентності)**

##### **Загальні компетентності (ЗК):**

- ЗК2. Здатність розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності.
- ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК4. Здатність до розв'язання проблем.
- ЗК6. Здатність до міжособистісної взаємодії.
- ЗК7. Здатність до критики та самокритики.
- ЗК8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК9. Здатність до шанобливого й дбайливого ставлення до історичної спадщини і культурних традицій.
- ЗК10. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК12. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
- ЗК13. Здатність працювати самостійно, виявляти ініціативу та лідерські якості.

##### **Фахові компетентності (ФК):**

- ФК1. Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності.
- ФК2. Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у виконавській діяльності.
- ФК3. Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.
- ФК4. Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.
- ФК6. Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.
- ФК9. Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.
- ФК10. Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій.
- ФК11. Здатність оперувати професійною термінологією.
- ФК12. Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.
- ФК17. Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології виконавської та педагогічної діяльності.
- ФК18. Здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній педагогіці.

##### **Програмні результати навчання (ПРН):**

- ПРН1. Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом на належному фаховому рівні під час виконавської діяльності.
- ПРН2. Володіти методами та навичками оркестрової та ансамблевої гри, репетиційної роботи та концертних виступів.
- ПРН3. Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності.
- ПРН4. Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.
- ПРН5. Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію.
- ПРН8. Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.
- ПРН12. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.
- ПРН17. Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.

### **3. Структура курсу**

#### **Річний план-мінімум**

##### **I курс**

1. Два твори великої форми
2. Чотири різнохарактерні п'єси
3. 2 частини сонати або партити Й.Баха
4. Етюд (4)
5. Гама, арпеджіо, подвійні ноти (4)

##### **II курс**

1. Два твори великої форми
2. Чотири різнохарактерні п'єси
3. 2 частини сонати або партити Й.Баха
4. Етюд (4)
5. Гама, арпеджіо, подвійні ноти (4)

##### **III курс**

1. Два твори великої форми
2. Чотири різнохарактерні п'єси
3. 2 частини сонати або партити Й.Баха
4. Етюд (4)
5. Гама, арпеджіо, подвійні ноти (4)

##### **IV курс**

1. Твір великої форми
2. Дві різнохарактерні п'єси
3. 2 частини сонати або партити Й.Баха
4. Етюд (4)
5. Гама, арпеджіо, подвійні ноти (4)

#### **РЕКОМЕНДОВАНІ ЗРАЗКИ ДИПЛОМНИХ ПРОГРАМ**

##### **(СКРИПКА)**

1. Бах Й.С. Сарабанда і дубль з Партити сі мінор
2. Сен-Санс К. Концерт сі мінор (I частина)
3. Людкевич С. Голосіння
4. Сарасате П. Циганські наспіви

##### **II**

1. Бах Й.С. Сарабанда і жига з Партити ре мінор
2. Моцарт В.А. Концерт № 5 (I частина)
3. Скорик М. Елегія
4. В'єтан А. Тарантела

##### **III**

1. Бах Й.С. Два менуети, буре і жига з Партити Мі мажор
2. В'єтан А. Концерт № 4 (I частина)
3. Лятошинський Б. Мелодія
4. Сен-Санс К. Інтродукція і рондо-каприччіозо

##### **IV**

1. Бах Й.С. Прелюд, лур і гавот з Партити Мі мажор
2. Мендельсон Ф. Концерт e-moll (I частина)
3. Скорик М. Скерцо
4. Венявський Г. Легенда

##### **V**

1. Бах Й.С. Алеманда, куранта, сарабанда і жига з Партити ре мінор
2. Брух М. Концерт №1, I або II-III частини
3. Глієр Р. Романс
4. Венявський Г. Скерцо-тарантела

##### **VI**

1. Бах Й.С. Лярго і алегро з сонати До мажор
2. Лало Е. Іспанська симфонія (I або III-IV частини)
3. Хачатурян А. Ноктюрн

4. Паганіні Н. Безперервний рух

**РЕКОМЕНДОВАНІ ЗРАЗКИ ДИПЛОМНИХ ПРОГРАМ  
(АЛЬТ)**

**I**

1. Стаміц К. Концерт № I
2. Регер М. Одна із сюїт для альта соло
3. Алмаші З. Сарабанда
4. Кривопуст Б. Подіум

**II**

1. Бах Й.С. IVсюїта (Прелюд і Гавот)
2. Мійо Д. Концерт № I
3. Сильвестров В. Lacrimosa
4. Чайковський П. Романс

**III**

1. Бах Й.С. III сюїта (Сарабанда і два Бурре)
2. Барток Б. Концерт
3. Лисенко М. Елегія
4. Карабиць І. Експромт

**IV**

1. Гофмейстер Ф. Концерт Ре-мажор
2. Берліоз Г. Концертна симфонія для альта з оркестром «Гарольд в Італії»
3. Лятошинський Б. Мелодія
4. Цинцадзе С. Хорумі

**V**

1. Бах Й.С. Соната №1 (Адажіо і Фуга)
2. Хіндеміт П. Концерт “Шванендреер” (1 або 2 і 3 ч.)
3. Домінчен К. Романс
4. Станкевич Є. Гірська легенда

**VI**

1. Бах Й.С. Сюїта № 5 (Прелюдія і Фуга)
2. Уолтон У. Концерт (I або 2 і 3 ч.ч.)
3. Левицький І. Українська рапсодія
4. Караєв К. Адажіо і Китайський танець

**РЕКОМЕНДОВАНІ ЗРАЗКИ ДИПЛОМНИХ ПРОГРАМ  
(ВІОЛОНЧЕЛЬ)**

**I**

1. Бах Й.С. Сюїта №2 (Алеманда, Сарабанда, Буре)
2. Дворжак А. Концерт для віолончелі з оркестром сі мінор
3. Шуман Р. АLEGRO
4. Лятошинський Б. Дві мазурки на польські теми

**II**

1. Бах Й.С. Сюїта №2 (Алеманда, Куранта і Менует)
2. Гайдн Й. Концерт До мажор (ред. М. Ростроповича)
3. Поппер Д. Тарантела
4. Штогаренко А. Жартівливий марш

**III**

1. Бах Й.С. Сюїта №3 (Прелюдія, Сарабанда і Жига)
2. Дворжак А. Концерт (I або II і III частини)
3. Чайковський П. Інтермеццо
4. Вебер К. Адажіо

<b>IV</b>
<ol style="list-style-type: none"> <li>Бах Й.С. Сюїта №3 (Сарабанда, Буре і Жига)</li> <li>Шуман Р. Концерт</li> <li>Лисенко М.Сум</li> <li>Вериківський М. Рондо</li> </ol>
<b>V</b>
<ol style="list-style-type: none"> <li>Бах Й.С. Сюїта №4 (Прелюдія, Жига)</li> <li>Хачатурян А. Концерт (I частина)</li> <li>Лисенко М. Елегія (пам'яті Т.Г.Шевченка)</li> <li>Шуберт Ф. Експромт</li> </ol>

**РЕКОМЕНДОВАНІ ЗРАЗКИ ДИПЛОМНИХ ПРОГРАМ  
(КОНТРАБАС)**

<b>I</b>
<ol style="list-style-type: none"> <li>Діттерсдорф К. Концерт E-dur</li> <li>Гендель Г.Ф. Арія</li> <li>Кусевицький С. Мініатюрний вальс</li> </ol>
<b>II</b>
<ol style="list-style-type: none"> <li>Ванхаль Ж.Б. Концерт D-dur</li> <li>Глієр Р. Інтермеццо</li> <li>Лятошинський Б. Мелодія</li> </ol>
<b>III</b>
<ol style="list-style-type: none"> <li>Драгонетті Д. Концерт A-dur</li> <li>Форе Г. Пробудження</li> <li>Боттезіні Дж. Тарантела</li> </ol>
<b>IV</b>
<ol style="list-style-type: none"> <li>Боттезіні Дж. Концерт h-moll</li> <li>Лятошинський Б. Пavana</li> <li>Дімітреску К. Селянський танець</li> </ol>
<b>V</b>
<ol style="list-style-type: none"> <li>Кусевицький С. Концерт fis-moll</li> <li>Кирейко Е. Ескізи</li> <li>Глієр Р. Тарантела</li> </ol>

**4. Система оцінювання курсу відповідно до графіку навчального процесу**

Навчальний семестр	Контрольний захід (семинар, контрольна робота, технічний залік, академконцерт, огляд тощо)	Теми, що виносяться на контрольний захід	Максимальний бал за контрольний захід
I	Технічний залік	► Гама, тризвуки, септакорди, подвійні ноти (терції, сексти, октави, деціми); ► Два етюди на різні види техніки.	25
I	Академічний концерт	Дві різнохарактерні п'єси	25
I	Семестровий залік	Твір великої форми	50
II	Технічний залік	► Гама, тризвуки, септакорди, подвійні ноти (терції, сексти, октави, деціми); ► Два етюди на різні види техніки.	25
II	Академічний концерт	Дві різнохарактерні п'єси	25
II	Іспит	► Поліфонічний твір	50

		► Твір великої форми	
III	Технічний залік	► Гама, тризвуки, септакорди, подвійні ноти (терції, сексти, октави, деціми); ► Два етюди на різні види техніки.	25
III	Академічний концерт	Дві різнохарактерні п'єси	25
III	Семестровий залік	► Твір великої форми	50
IV	Технічний залік	► Гама, тризвуки, септакорди, подвійні ноти (терції, сексти, октави, деціми); ► Два етюди на різні види техніки.	25
IV	Академічний концерт	Дві різнохарактерні п'єси	25
IV	Іспит	► Поліфонічний твір ► Твір великої форми	50
V	Технічний залік	► Гама, тризвуки, септакорди, подвійні ноти (терції, сексти, октави, деціми); ► Два етюди на різні види техніки.	25
V	Академічний концерт	Дві різнохарактерні п'єси	25
V	Семестровий залік	► Твір великої форми ► Камерна соната	50
VI	Технічний залік	► Гама, тризвуки, септакорди, подвійні ноти (терції, сексти, октави, деціми); ► Два етюди на різні види техніки.	25
VI	Академічний концерт	Дві різнохарактерні п'єси	25
VI	Іспит	► Поліфонічний твір ► Твір великої форми	50
VII	Семестровий залік	► Твір великої форми ► Одна п'єса	50
VIII	Іспит	► Поліфонічний твір ► Твір великої форми ► Дві різнохарактерні п'єси	50

### 5. Ресурсне забезпечення

Матеріально-технічне забезпечення	Мультимедіа, спеціалізовані аудиторії для індивідуальних занять, музичні інструменти
-----------------------------------	--

#### Література:

24. Андрієвський І. Деякі проблеми розвитку української скрипкової школи в контексті еволюції європейської інструментальної музики. *Музичне виконавство: Науковий вісник*. К., 2000. Вип. 14, кн. 6. С. 32-40.
25. Андрієвський І. Проблеми фольклористики та сучасна українська скрипкова школа. *Музичне виконавство: Науковий вісник*. К., 1999. Вип. 1. С. 85-96.



26. Волощук Ю.І. Діяльність консерваторії Галицького музичного товариства у Львові з підготовки скрипалів-професіоналів та аматорів. *Посвіт*: наукове видання УЦКД та КНУКіМ. 2000. Вип. 1. С. 11-13.
27. Волощук Ю.І. Концертне життя Галичини і виконавсько-пропагандистська діяльність провідних галицьких скрипалів (1848-1939). К.: Знання, 1999. 33с.
28. Волощук Ю.І. Методичні підходи Богодара Которовича до вирішення проблем звуковидобування, динаміки та фразування у поліфонічних творах Й. С. Баха для скрипки соло. *Актуальні питання сучасного розвитку соціально-гуманітарної сфери: колективна монографія*. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2022. С. 50-56.
29. Волощук Ю.І. Музичні навчальні заклади Галичини у підготовці скрипалів-професіоналів і аматорів (1848-1939). К.: Знання, 1999. 46 с.
30. Волощук Ю.І. Поліетнічні чинники та шляхи становлення професійної скрипкової освіти Станіславівщини у першій третині ХХ століття. *Challenges and prospects of the interaction between culture, science and arts in the modern context: Scientific monograph*. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2022. S. 1-17.
31. Волощук Ю. Початок світлої доби. Скрипкова музика композиторів Галичини 20-30-х років у контексті розвитку європейського імпресіонізму. *Українська культура*. 1999. №10. С. 34-35.
32. Волощук Ю.І. Скрипкова музика у творчості композиторів Галичини: національні традиції і європейські модерні тенденції. К.: Редакція "Бюлетеня ВАК України", 1999. 40 с.
33. Волощук Ю.І. Скрипкове виконавське мистецтво Східної Галичини другої половини ХІХ – першої третини ХХ століття: навчальний посібник. Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського національного університету ім. В.Стефаника, 2012. 130 с.
34. Волощук Ю.І. Спецкурс “Українське скрипкове мистецтво”: Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Гостинець, 2002. 83 с.
35. Волощук Ю.І. Фахова підготовка скрипалів у Вищому музичному інституті імені М. Лисенка: національні традиції та європейський мистецький досвід (1903-1939 рр.). *Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство*. Вип. 2. Івано-Франківськ: Плай, 2000. С. 37-45.
36. Гундер Л. Плюралізм інтерпретації як формування художньої концепції камерно-інструментального виконавства. *Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство*. Випуск ІІІ. Івано-Франківськ: Плай, 2001. С. 19-25.
37. Дика Н.О. Львівська школа камерно-інструментального виконавства. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія “Мистецтвознавство”*. Тернопіль, 1999. №2. С. 89-94.
38. Заранський В. З історії Львівського скрипкового виконавства. *Повернення культурного надбання України*. К., 1999. С. 67.
39. Князев В. Сценічне хвилювання у концертній діяльності виконавця. *Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство*. Випуск ІІІ. Івано-Франківськ: Плай, 2001. С. 41-48.
40. Козаренко О. Лідія Шутко. *Art line*. К., 1998. №3. С.30-32.
41. Крих Т. Юрій Крих: Спогади. Статті. Рецензії. Листування. Коломия: Вік, 1996. 96 с.

42. Лапсюк В. Київський скрипаль М. Сікард. *Музика*. К., 1984. №4. С. 30-31.
43. Стеценко В. Методика навчання гри на скрипці. Ч.1. К., 1974. 212 с.
44. Стеценко В. Методика навчання гри на скрипці. Ч.2. К., 1982. 187 с.
45. Юсов С.О. Видатні викладачі скрипкових класів Київської консерваторії. *Українське музикознавство*. К., 1989. Вип.25. С.5-19.

## 6. Контактна інформація

Кафедра	Кафедра виконавського мистецтва, вул. Сахарова 34 а, каб. 205 а, адреса сайту: <a href="https://kvm.pnu.edu.ua/">https://kvm.pnu.edu.ua/</a> , електронна адреса: <a href="mailto:kvm@pnu.edu.ua">kvm@pnu.edu.ua</a>
Викладачі	Волощук Ю.І., Шиптур Р.М.
Контактна інформація викладача	<a href="mailto:yurii.voloshchuk@pnu.edu.ua">yurii.voloshchuk@pnu.edu.ua</a> <a href="mailto:roman.shyptur@pnu.edu.ua">roman.shyptur@pnu.edu.ua</a>

## 7. Політика навчальної дисципліни

Пропуски занять (відпрацювання)	Відвідання занять є важливою складовою навчання. Всі студенти зобов'язані відвідувати індивідуальні заняття з фаху. Пропуски індивідуальних занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку.
Виконання завдання пізніше встановленого терміну	Освітній процес здійснюється згідно графіку навчального процесу. Студенти університету, які не виконали індивідуальний навчальний план семестру з однієї, двох або трьох дисциплін і при семестровому контролі отримали оцінку «незараховано» чи «незадовільно» (FX або F) мають право (за особистим бажанням) на повторне проходження навчальної дисципліни, вивчення якої може бути перенесене на наступний навчальний період, що регулюється Положенням про порядок повторного вивчення дисциплін (кредитів ECTS) в умовах ECTS (№ 18 від 2.02. 2016 р.; із внесеними змінами наказом № 212 від 06.04.2021 р.), яке регламентує процедуру повторного вивчення навчальної дисципліни, тобто ліквідації академічної заборгованості <a href="https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/04/povtorne-vyvchennia_nove.pdf">https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/04/povtorne-vyvchennia_nove.pdf</a>

Викладач

Волощук Ю. І.

<b>1. Загальна інформація</b>	
<b>Назва дисципліни</b>	Фах (дерев'яні духові інструменти)
<b>Освітня програма</b>	Інструментально-виконавське мистецтво
<b>Спеціалізація</b>	—
<b>Спеціальність</b>	025 Музичне мистецтво
<b>Галузь знань</b>	02 Культура і мистецтво
<b>Освітній рівень</b>	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
<b>Статус дисципліни</b>	Основна
<b>Курс / Семестр</b>	I-IV курс, I-VIII семестри
<b>Розподіл за видами занять та годинами навчання (якщо передбачені інші види, додати)</b>	22 кредити ECTS Індивідуальні заняття – 210 год; Самостійна робота – 450 год.
<b>Мова викладання</b>	Українська
<b>Посилання на сайт дистанційного навчання</b>	<a href="https://d-learn.pro/developer/course/view/5008">https://d-learn.pro/developer/course/view/5008</a>

## 2. Анотація до курсу

У навчанні і вихованні майбутніх виконавців і педагогів спеціальним класам належить особливо важлива роль. Найважливішим завданням педагога з фаху є виховання в студентів розуміння основної мети – навчитися правдиво розкривати художній задум виконуваних творів і засобами музично-виконавської майстерності доносити його до слухачів. Тому робота в спеціальному класі спрямована головним чином на усвідомлення і творче втілення студентом змісту, форми, стилю виконуваних творів, а також на оволодіння різноманітними засобами художньої майстерності.

Плідність цієї роботи значною мірою обумовлюється розвитком творчої ініціативи і самостійності студента. Постійне стимулювання творчої ініціативи студента, виховання в нього навичок самостійної роботи є одним з головних завдань музичного виховання.

Подеколи, практичною необхідністю для оркестранта стають навички гри на спорідненому інструменті, чого не раз вимагають конкретна симфонічна партитура і художній задум композитора. Ситуація такого роду може бути передбачена і «обіграна» заздалегідь (за умов наявності відповідного інструмента). Задля цього у план роботи з предмету спец. Інструмент варто включити опрацювання творів в оригінальній темброво характерній їх версії – для спеціально запланованого автором рідкісного чит старовинного інструменту.

Прагнучи до найбільш досконалого виконання, усіяко розвиваючи віртуозну техніку, роз'яснюючи шляхи і методи оволодіння прийомами гри на інструменті, потрібно виховувати в той же час правильне розуміння музично-виконавської техніки, що є лише засобом утілення художньо-виконавських задумів. Особливе місце повинна займати робота над оволодінням співучим змістовним тоном у широкому розумінні цього слова. Виховання художньої і технічної сторін музично-виконавської майстерності варто здійснювати в їхній нерозривній єдності.

## 3. Мета та цілі курсу

Підготовка висококваліфікованих фахівців освітньої галузі, які володіють художньою музично-виконавською майстерністю, необхідною для самостійної професійної діяльності в якості вчителів музичного мистецтва, спеціального музичного інструменту музичних гуртків, студій, центрів творчості учнівської молоді, керівників шкільних оркестрових та ансамблевих колективів.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

✓ **Знати:**

- ▶ стильові особливості виконання творів композиторів різних епох, національних шкіл і художніх течій;
- ▶ засоби художнього втілення композиторського задуму;
- ▶ методику поетапного вивчення твору;
- ▶ роль та місце інструктивного матеріалу у процесі формування музиканта-педагога;
- ▶ особливості роботи над звуком, метро-ритмом, інтонацією, штрихами, динамікою;
- ▶ загальномузичні та специфічні засоби фразування.

<p>✓ <b>Вміти:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▶ виконувати музичні твори різних епох та стилів, українських та зарубіжних композиторів;</li> <li>▶ застосовувати на практиці різноманітні штрихи та прийоми скрипкової гри;</li> <li>▶ реалізувати навички камерно-ансамблевої та оркестрової гри;</li> <li>▶ творчо підбирати інструктивний матеріал для подолання технічних труднощів у художніх творах;</li> <li>▶ читати з листа;</li> <li>▶ вміти застосовувати набуті творчо-виконавські навички на уроках «музичного мистецтва»;</li> <li>▶ імпровізувати в межах конкретного музичного матеріалу.</li> </ul>
<b>4. Результати навчання (компетентності)</b>
<b>Загальні компетентності (ЗК):</b>
ЗК2. Здатність розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності.
ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК4. Здатність до розв'язання проблем.
ЗК6. Здатність до міжособистісної взаємодії.
ЗК7. Здатність до критики та самокритики.
ЗК8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК9. Здатність до шанобливого й дбайливого ставлення до історичної спадщини і культурних традицій.
ЗК10. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК12. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
ЗК13. Здатність працювати самостійно, виявляти ініціативу та лідерські якості.
<b>Фахові компетентності (ФК):</b>
ФК1. Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності.
ФК2. Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у виконавській діяльності.
ФК3. Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.
ФК4. Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.
ФК6. Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.
ФК9. Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.
ФК10. Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій.
ФК11. Здатність оперувати професійною термінологією.
ФК12. Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.
ФК17. Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології виконавської та педагогічної діяльності.
ФК18. Здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній педагогіці.
<b>Програмні результати навчання (ПРН):</b>
ПРН1. Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом на належному фаховому рівні під час виконавської діяльності.
ПРН2. Володіти методами та навичками оркестрової та ансамблевої гри, репетиційної роботи та концертних виступів.
ПРН3. Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності.
ПРН4. Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.
ПРН5. Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію.
ПРН8. Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.
ПРН12. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

ПРН17. Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.

### 5. Організація навчання курсу

#### Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
індивідуальні заняття	
самостійна робота	

#### Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
I - VIII	музичне мистецтво	бакалаврат I – IV роки навчання	Нормативний

#### Тематика курсу

*Для переходу на другий курс*

*Флейта*

Вівальді А. «Концерт»  
Колодуб Ж. «Ноктюрн»

*Кларнет*

Вебер К. «Концерт №1»  
Гомоляка В. «Рапсодія»

*Саксофон*

Бах Є. С. «Соната №4»  
Носов В. «Ноктюрн»

*Для переходу на третій курс*

*Флейта*

Моцарт В. «Концерт ре мажор»  
Главач М. «Пастораль»

*Кларнет*

Іщенко Ю. «Соната»  
Василенко С. «Східний танець»

*Саксофон*

Ібер Ж. «Камерне концертино»  
Колодуб Л. «Гуцульські старосвітські награвання»

*Для переходу на четвертий курс*

*Флейта*

Декрук Ф. «Елегійне скерцо»  
Хіндеміт П. «Ехо»

*Кларнет*

Россіні Дж. «Інтродукція, тема і варіації»  
Дебюссі К. «Місячне сяйво»

*Саксофон*

Паганіні Н. «Венеціанський карнавал»  
Ривчун А. «Концертний етюд»

Орієнтовні програми державного іспиту на освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр»

*Флейта*

Бетховен Л. В. «Тема і шість варіацій»  
Онегер А. «Танець кізочки»  
Колодуб Ж. «Легенда»

Виконання п'єси – на одному із споріднених інструментів (флейта-пікколо, флейта-альт, флейта-бас)

*Кларнет*

Верді-Бассі «Концертна фантазія»  
Мессаже А. «Конкурсне соло»

Пауер І. «Монолог»

Виконання п'єси – на одному із споріднених інструментів (малий кларнет (in-es), бас-кларнет)

*Саксофон*

Крестон П. «Соната»

Бонно П. «Концертна п'єса в джазовому стилі»

Тараненко І. «Птах зі зламаним крилом (соло)»

Виконання п'єси – на одному із споріднених інструментів (саксофон-сопрано, альт, тенор, баритон)

<b>Навчальний семестр</b>	<b>Контрольний захід (семінар, контрольна робота, технічний залік, академконцерт, огляд тощо)</b>	<b>Теми, що виносяться на контрольний захід</b>	<b>Максимальний бал за контрольний захід</b>
I	Технічний залік	1. Гама, тризвуки, септакорди, (терції, кварта, квінти сексти); 2. Три етюди на різні види техніки.	50
I	Екзамен	Класична соната (I-II або III-IV частини).	50
II, IV, VI, VIII	Технічний залік	1. Гама, тризвуки, септакорди, (терції, кварта, квінти сексти); 2. Три етюди на різні види техніки.	25
II, IV, VI, VIII	Академконцерт	Дві різнохарактерні п'єси.	25
II, IV, VI, VIII	Екзамен	Велика форма (I або II-III частини)	50
III, V, VII	Технічний залік	1. Гама, тризвуки, септакорди, (терції, кварта, квінти сексти); 2. Три етюди на різні види техніки.	25
III, V, VII	Академконцерт	Дві різнохарактерні п'єси.	25

## Шкала оцінювання успішності

університетська		національна	шкала ЄКТС
90-100	5	відмінно	A
80-89	4	добре	B
70-79			C
60-69	3	задовільно	D
50-59			E
26-49	2	незадовільно	FX
1-25			F

### 7. Політика курсу

Заняття зі спеціального музичного інструменту (дерев`яні духові інструменти) будуються на основі послідовно розробленої програми навчання. Підбираючи репертуар, педагог повинен постійно враховувати індивідуальні особливості кожного студента, ступінь його обдарованості, музичного розвитку і спеціальної підготовки. Варто враховувати необхідність виконання музичного твору на досить високому художньому рівні, з належним ступенем технічної досконалості, без «знижок» на незрілість виконавця чи на особливі труднощі твору. Відповідно до цього в індивідуальних планах студентів повинна бути відображена визначена логічна послідовність і поступовість у виборі репертуару.

Необхідною формою роботи в класі спец. інструменту може виступати ознайомлення студента з партіями, які містять оркестрові труднощі. Нотні збірники такого спеціального призначення існують в достатній кількості і чекають свого опрацювання.

У репертуар спеціальних класів включається українська та зарубіжна музика різних стилів та жанрів, а також – найдосконаліші в художньому відношенні зразки сучасної музичної літератури.

Однією з найважливіших ланок навчального процесу є робота над етюдами, гамами й іншим навчально-допоміжним матеріалом. При виборі етюдів та інших інструктивних творів варто керуватися поєднанням художньої значимості з доцільністю їх вивчення для розвитку тих чи інших виконавських навичок. Вивчення етюдів може набувати різних форм в залежності від змісту і характеру поставлених навчальних задач: доведення виконання етюду до певного рівня довершеності, використання його в плані ознайомлення чи читання нот з листа.

Викладач класу спец інструменту повинен своїм власним прикладом демонструвати високий рівень орієнтації у питаннях естетики, філософії та історії світової музичної культури, живопису і літератури, головних течій, стилів і творчих методів у панорамі європейського та вітчизняного мистецтва. А відтак – спонукати інтерес вихованця свого класу до пізнання широкого спектру мистецьких явищ і, врешті, до постійної самоосвіти.

З метою більш тісного контакту зі студентами спеціального класу, а також для формування класу в колектив варто організовувати класні заняття так, щоб на них була присутня максимальна кількість студентів.

### 8. Рекомендована література

1. Апатский В. Теория и практика игры на духовых инструментах. Музична Україна, 1989
2. Богданов В. Історія духового музичного мистецтва України. Основи, 2000 р.
3. Круль П. Східнослов`янська інструментальна культура: історія, витоки і функціонування. Івано-франківськ, 2006 р.
4. Круль П. Національне духове інструментальне мистецтво українського народу. К., 2000 р.
5. Круль П. Національне духове інструментальне мистецтво українського народу. Київ, 2000

6. Манжора Б. Методика навчання гри на тромбоні. К.: музична Україна, 1986
7. Мюльберг К. Теоретичні основи навчання гри на кларнеті. К.:Музична Україна, 1975.
8. Носирев Є. Методика навчання гри на гобої. К.: Музична Україна, 1971
9. Платонов Н.И. Вопросы методики обучения игре на духовых инструментах. М., Музыка, 1958
10. Посвалюк В. Т. Виконавство на трубі у містах східного регіону України (Донецьк, Луганськ, Дніпропетровськ) // Мистецтвознавчі записки. – К., 2007. – Вип. 12. – С. 3 –
11. Посвалюк В. Т. Діяльність українських трубачів в галузі аудіо-, відео записів // Мистецтвознавчі записки. – К., 2006. – Вип. 9. – С. 14 - 21.
12. Посвалюк В. Т. До питання становлення та розвитку гри на трубі в Україні // Українська культура – минуле, сучасне, шляхи розвитку: Зб. наук. статей. – Рівне, 2003. – Том 8. – С. 141 – 146.
13. Посвалюк В. Т. Еволюція функцій і різновидів труби від давнини до наших днів // Дослідження, досвід, спогади: Зб. наук. праць. – К., 2003. – Вип. 4. – С. 166 – 171.
14. Посвалюк В. Т. Засновники, послідовники, визначні представники київської школи виконавства на трубі // Дослідження, досвід, спогади: Зб. наук. праць. – К., 2002. – Вип. 4. – С. 136 – 141.
15. Посвалюк В. Т. Історія виконавства на трубі. Київська школа (друга половина ХІХ – ХХ ст.): Навч. посібник. – К., 2005. – 158 с.
16. Посвалюк В. Т. Клас труби у Київській середній спеціальній музичній школі-інтернаті ім. М.В. Лисенка // Дослідження, досвід, спогади: Зб. наук. праць. – К., 2004. – Вип. 5. – С. 75 – 81.
17. Посвалюк В. Т. Мистецтво гри на трубі в Україні (Одеська школа) // Питання культурології: Зб. наук. статей. – К., 2005. – Вип. 21. – С. 192 – 201.
18. Посвалюк В. Т. Мистецтво гри на трубі в Україні: Монографія. – К., 2006. – 400 с.
19. Посвалюк В. Т. Найпоширеніші помилки та відхилення в процесі навчання і роботи музикантів-духовиків // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури: Зб. наук. праць. – К., 2006. – Вип.10. – С. 284 – 290.
20. Посвалюк В. Т. Огляд вітчизняних та зарубіжних “шкіл” для труби // Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. – К., 2005. – Вип. 12. – С. 120 - 128.
21. Посвалюк В. Т. Оркестрова література для труби // Дослідження, досвід, спогади: Зб. наук. праць. – К., 2005. – Вип. 3. – С. 169 – 172.
22. Посвалюк В. Т. Проблема верхнього регістру у виконавській практиці трубача // Мистецтвознавчі записки. – К., 2006. – Вип. 10. – С. 3 – 11.
23. Посвалюк В. Т. Професор Микола Якович Юрченко – видатний український виконавець і педагог // Вісник Київського національного університету культури і мистецтв: Зб. наук. праць. – К., 2006. – Вип. 14. – С. 82 –87.
24. Посвалюк В. Т. Труба у творчості українських композиторів: симфонічна та оперна творчість // Дослідження, досвід, спогади: Зб. наук. праць. – К., 2002. – Вип. 3. – С. 78 –
25. Посвалюк В. Т. Труба у творчості українських композиторів: симфонічна та оперна творчість // Дослідження, досвід, спогади: Зб. наук. праць. – К., 2002. – Вип. 3.– С. 75– 7
26. Посвалюк В. Т. Українські виконавські школи гри на трубі // Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України: Зб. наук. праць. – Рівне, 2006. – Вип. 1. – С. 25 – 29.
27. Посвалюк В. Т. Українські трубачі в міжнародних зв'язках // Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. – К., 2005. – Вип. 13. – С. 114 – 125.
27. Посвалюк В. Т. Українські школи виконавства на трубі (Харківська виконавська школа) // Дослідження, досвід, спогади: Зб. наук. праць. – К., 2007. – Вип. 7. – С. 23 – 31.
28. Посвалюк В. Т. Щоденні самостійні вправи трубача: Навч. посібник. – К., 2003. – 56 с.
29. Посвалюк В. Т. Історія виконавства на трубі в Україні: Навч. посібник. – К., 2006. – 368 с.
30. Посвалюк В. Т. Співвідношення праці і відпочинку у практиці трубача // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. – К.: НМАУ, 2008. – Вип. 70. – С. 14 – 20.



31. Посвалюк В.Щоденні самостійні вправи трубача. К.: 2003

Викладач

Мельник О.Ю.